

Justisdepartementet
Att:Vår ref.:
APIDeres ref.:
[Navn]Dato:
30. september 2024

Høringsinnspill om forslag til endringer i straffeprosessloven – skjult kameraovervåking ved bruk av mobilt kamera mv.

Tekna er fagforeningen for 110 000 naturvitere, teknologer og studenter. Våre medlemmer har høyere utdanning og representerer viktige kunnskapsmiljøer i Norge, både i offentlig og privat sektor.

Bakgrunn

Regjeringen ønsker å endre straffeprosessloven, slik at kameraovervåking av mistenkte personer ved hjelp av mobilt kamera, heriblant droner, omfattes av straffeprosesslovens § 202 a) om skjult kameraovervåking. Grunnlaget er at bestemmelsen slik den er i dag inneholder definisjoner og vilkår som gjør den lite tidsmessig.

Tekna forstår endringen til å ikke være en utvidelse av adgangen til å kunne foreta kameraovervåking som sådan, og legger dette som et premiss for vårt høringsinnspill.

Det er i hovedsak to vilkår som skal endres.

1. Vilkåret om at kameraet er "fastmontert"
2. Vilkåret om at kameraet er "fjernbetjent eller automatisk virkende"

Kameraovervåking av borgere er alltid et inngripende tiltak og bør anvendes med varsomhet. Selv om det kan være avgjørende for å løse kriminalsaker, bør tiltaket brukes på en så skånsom måte som mulig og slik at det i minst mulig grad påvirker tredjepersoner.

For Tekna er det viktig at personvern blir ivaretatt. Høringsnotatet behandler dette flere steder, og balanserer faren for at man samler inn mer informasjon enn nødvendig, opp mot muligheten til å være mer presis i sin informasjonsinnsamling. Blant annet vises det til at

fastmonterte kameraer vil samle inn opplysninger om alle som beveger seg i overvåkningssonen under hele overvåkingsperioden. Faren vil kunne minskes ved bruk av mobile kameraer, herunder droner, ved at overvåkingen enklere kan rettes mot bestemte personer eller situasjoner.

Å ta i bruk mobilkamera eller drone vil i praksis kunne bety en utvidet adgang til å filme en mistenkt, sammenlignet med bruk av fastmonterte kameraer. Tekna legger til grunn at retten til privatliv for den mistenkte ivaretas gjennom allerede gjeldende skranker for iverksettelse av overvåking. Dette vil altså si at de mistenkte lovbruddene må overstige en viss alvorlighetsgrad før man kan be om rettslig kjennelse om kameraovervåking. For mindre alvorlige forbrytelser er det aldri tillat med kameraovervåking.

Adgangen til å kameraovervåke en mistenkt baserer seg også på en vurdering av at viktigheten av å samle inn bevis, er viktigere enn at mistenkte skal ha rett til privatliv. Denne vurderingen må fattes av retten og ikke av politiet selv.

Tekna støtter at mobile kameraer, herunder droner, blir omfattet av bestemmelsen i straffeprosessloven for å gjøre loven mer tidsriktig. Tekna legger til grunn en forutsetning om at lovendringen ikke innebærer en svekkelse av retten til privatliv som følger av den europeiske menneskerettighetskonvensjonen art. 8, og at den sammen med legalitetsprinsippet danner grunnlag for at det kreves skriftlige vedtak av påtalemyndighetene før overvåking iverksettes.

Tekna vil fremheve at det er viktig at den rettslige vurderingen om kameraovervåking er skriftlig, slik at skriftlighet (notoritet) og etterprøvnbarhet er sikret.

Kameraovervåking, uansett form, er å anse for et inngrep i borgernes personvern. Dette anerkjennes også i høringsnotatet.

Det vises til høringsnotatet bemerkning på side 50-51:

“Det bes videre om høringsinstansenes syn på om det bør inntas et ledd om at påtalemyndighetens beslutning så vidt mulig skal være skriftlig og angi hva saken gjelder, eventuelle personer tiltaket er rettet mot, mistankegrunnlaget og hvilket sted beslutningen gjelder, samt at en muntlig beslutning skal snarest mulig nedtegnes. Det bes også om høringsinstansenes syn på om slik overvåking bør kunne gjennomføres av politiet uten beslutning fra påtalemyndigheten, enten i alle tilfeller eller ved fare ved opphold.”

«Fare ved opphold» skal, i denne sammenhengen, forstås som at en farlig situasjon kan oppstå dersom man ikke handler umiddelbart.

Det at mobilkameraer, droner eller andre mobile kameraer foreslås å kunne tas i bruk i skjult kameraovervåking, vil i praksis legge til rette for en mer utstrakt mulighet til å overvåke, når først adgang er gitt. Også her forutsetter Tekna at nødvendige personvern hensyn prioriteres og ivaretas i overenstemmelse med legalitetsprinsippet og den europeiske menneskerettskonvensjonen art. 8. Dette vil si at inngrep fra det offentlige ikke kan gjøres uten forankring i lov.

Tekna legger til grunn at i overenstemmelse med legalitetsprinsippet og EMK, vil en beslutning om kameraovervåking kreve vedtak fra påtalemyndigheten, utenom i helt særskilte tilfeller hvor det er fare ved opphold. I slike tilfeller bør beslutningen skrives ned og etterkontrolleres.

Tekna mener det er viktig at mer inngripende former for skjult overvåking, slik som vedvarende eller regelmessig gjentatt overvåking rettet mot personer på privat sted, bør avgjøres av domstolen. Domstolens vurdering bør skje ved kjennelse. Kravene i straffeprosessloven § 52 vil dels være egnet til å sikre konkret legalitetskontroll fra domstolens side og dels ivareta mulighetene for eventuell etterfølgende prøvelse. Dette vil sikre retten til effektiv prøvelsesrett etter EMK art. 13, og vil etter Teknas syn minimere faren for overtredelse av retten til privatliv.

Tekna er bekymret over at departementets høringsnotat ikke adresserer sikkerhetsrisikoene knyttet til bruk av kommersielt tilgjengelig droneteknologi i politiets arbeid. Slike droner, eller deler av dem, kan være sårbare for dataangrep, noe som innebærer en risiko for uautorisert tilgang til sensitive data, eller uautorisert kontroll over enhetene.

Videre er ikke risikoen for at slike enheter deler det innsamlede materiale, eller deler av dette, med andre aktører diskutert. Eksempelvis kan produsenter av enkeltkomponenter være underlagt lovgivning som pålegger dem å dele informasjon med myndigheter i det land der utstyret er produsert.

Tekna krever at dette spørsmålet utredes før lovendringen vedtas.

Med vennlig hilsen

Line Henriette Holten

generalsekretær